

επύλλια

Σάββατο, 16 Φεβρουαρίου 2013
6:21 πμ

Βυζαντινές μυθιστορίες και επύλλια

Στα τέλη του 12ου μ.Χ. αιώνα εμφανίζεται εντυπωσιακή παραγωγή έμμετρων μυθιστοριών, με περιεχόμενο περιπετειώδεις ιστορίες με περιγραφές ερωτικών σκηνών, αποχωρισμών και αναγνωρίσεων εραστών. Υπάρχουν τέσσερις μυθιστορίες αυτού του τύπου κατά την περίοδο αυτή, που αποτελούν έξοχα δείγματα βυζαντινής μυθιστορίας.

Πρόκειται για τα έργα

- 1) **"Τα κατ' Αρίστανδρον και Καλλιθέαν"** του Κωνσταντίνου Μανασσή,
- 2) **"Τα κατά Ροδάνθην και Δοσικλέα"** του Θεόδωρου Προδρόμου (Πτωχοπροδρόμου),
- 3) **"Τα κατά Δροσίλλαν και Χαρικλέα"** του Νικήτα Ευγενιακού και
- 4) **"Τα καθ' Υσμίνην και Υσμηνίαν"** του Ευσταθίου Μακρεμβολίτη,

τα οποία γράφτηκαν στο πλαίσιο της ουμανιστικής κίνησης που εκδηλώθηκε κατά την περίοδο του Μανουήλ Α' Κομνηνού (1143 - 1180).

Η μυθιστορία **"Καλλίμαχος και Χρυσορρόη"** αποτελεί έξοχο δείγμα ελεγειακού-ερωτικού ύφους, το οποίο, όπως υποστηρίζει και πάλι ο Μάριο Βίττι, θεωρείται ότι γράφτηκε από τον Ανδρόνικο Παλαιολόγο της αυτοκρατορικής οικογένειας, στα πρώτα χρόνια του 14ου αιώνα.

Το ίδιο αφηγηματικό και λυρικό ύφος βρίσκεται και στη μυθιστορία **"Λίβιστρος και Ροδάμνη"**, που τοποθετείται στον 14ο μ.Χ. αιώνα, με άμεση όμως σχέση με τα δυτικά πρότυπα και τη δυτική θεματολογία, όπως και στα ιπποτικά-ερωτικά μυθιστορήματα **"Φλώριος και Πλατζιαφλώρα"** και **"Ιμπέριος και Μαργαρώνα"**.

Η πιο γνωστή, κατά την Αναγέννηση, ελληνική μυθιστορία ήταν **"Τα κατά Λευκίππην και Κλειτοφώντα"**, έργο γραμμένο από τον Αχιλλέα Τάτιο, Έλληνα μυθιστοριογράφο από την Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου που έζησε τον 5ο μ.Χ. αιώνα, ο οποίος περιγράφει τις περιπέτειες δύο εραστών με ευγενική καταγωγή στην Τύρο, τη Σιδώνα, το Βυζάντιο και την Αίγυπτο. Το έργο μεταφράστηκε στα λατινικά το 1554, στα ιταλικά το 1550, στα γαλλικά το 1568 και στα αγγλικά το 1594.

Η επίδραση της Δύσης

Στις βυζαντινές μυθιστορίες και τα επύλλια, όπως επισημαίνει ο Ιταλός ελληνιστής Μάριο Βίττι (Mario Vitti), "η βυζαντινή θεωρία του μυθιστορήματος συγχωνεύεται αρμονικά με μερικές δυτικές τάσεις και με την ώριμη λαϊκότερη αφηγηματική τέχνη". Στις βυζαντινές διηγήσεις, όπως και στις μπαλάντες, τις εποποιίες και τις σάγκες της Δύσης, γίνεται φανερή η επίδραση του ελληνικού στοιχείου.

Η Ευρώπη έδωσε το **"Άσμα του Ρολάνδου"**, το **"Τραγούδι των Νιμπελούγκεν"**, το **"Ποίημα του Σιντ"**, οι σλαβικές χώρες έδωσαν τα νοσταλγικά δημοτικά τραγούδια τους, το Βυζάντιο και η Φραγκοκρατούμενη Ελλάδα έδωσαν το **"Διγενή Ακρίτα"** και το **"Χρονικό του Μορέως"**.

Τραγούδησαν οι **τροβαδούροι** το θρίαμβο του έρωτα, τα κατορθώματα των ιπποτών, τη χαρά της φύσης, τη μαγεία της σελήνης. Με τον ίδιο τρόπο, οι Βυζαντινοί ύμνησαν τους αγώνες των ακριτών, την πίστη στον αιώνιο έρωτα, τη δροσιά μιας πηγής, το ρομαντισμό της αγνότητας. Οι πράξεις των ηρώων, οι χαρές και οι πόνοι τους, οι νίκες και οι συμφορές τους τρέφουν τη φαντασία του λαού, ενθουσιάζουν την ψυχή, σφυρηλατούν το ήθος, εξυψώνουν τη ζωή, θεμελιώνουν τον πολιτισμό. Αυτό έπραξε και ο άγνωστος ποιητής του "Διγενή Ακρίτη"¹.

Όμως δεν βρήκα στοιχεία για το που τραγουδιώνταν και από ποιους τα ακτρικα ποιηματα. Ισως σε διαφορα εορταστικα δρωμενα, της αποκτητας, των Φωτων, του Πασχα ή ων Χριστουγεννων.

Σχόλια

1. Ένα από τα πρώτα έργα σε δημώδη γλώσσα είναι η αφήγηση της ζωής και των κατορθωμάτων του **Διγενή** Ακρίτη, σε ένα σύνολο που συνδυάζει επικά-ηρωικά στοιχεία με συμβάσεις της ερωτικής μυθιστορίας.

Ενδιαφέρουσα ερευνα κάνει ο Καθ. Κ. Ρωμαίος²⁰⁰⁹ για το ονομα του Διγενη Ακριτη: το θεωρει συνέχεια του Διονύσου> Διονής (από την κλητικη Διονύ)> Διενής> Διγενής και τον συχετιζει με τα φαλλικα δρωμανα των αρχαίων . Παρατηρει πως οι ελληνες του ποσντου επιμονως ονομαζουν τον Διγενή «Διονή» (σελ 149)

Αναφορές

Ω Διονύ

Σε αποσπασμα του Φρυνίχου αναφereται η κλητικη του Διονύσου ως «Διονϋ» που επεξηγει το μετεπειτα δημώδες Διονής που παρερμηνευτηκε σαν Διγενης.

(5.) Ἄγαμαι, Διονϋ, σοῦ στόματος, ὡς σεσέλλισαι
κεκομμένα πολλάκις.

Ο Διονύς

διονϋς· ὁ γυναικίας καὶ παράθηλος
διοννύς· ἡ γυναικεία καὶ θῆλος ἐσθής,
Ὅπως μας αναφέρει ο Θεσσαλονίκης Ευστάθιος στα Σχολια στην Ιλιάδα 629.42.

Eustathius Thessalonicensis Philol. et Scr. Eccl., Commentarii ad Homeri Iliadem.

ἀλλαχόθεν ἔστι γυνῶναι. Ἡρόδοτος δὲ λέγει καὶ ὅτι Ἰσσιρις καθ' Ἑλλάδα (10)
γλώσσαν ὁ Διόνυσος. Ὅρα δὲ καὶ ὡς πιθανολογῶν Ὅμηρος τὴν τοῦ Διονύσου
κατὰ θαλάσσης φυγὴν οὐ μόνον φοβηθῆναι, τουτέστι φυγεῖν, αὐτὸν εἶπεν,
ἀλλὰ καὶ δεδιότα ἔφη, καὶ ὅτι κρατερός αὐτὸν ἔχε τρόμος ἀνδρὸς ὁμοκλή. Ἐξ
ᾧ λαβόντες οἱ μεθ' Ὅμηρον δειλὸν τε τὸν Διόνυσον πλάττουσι καὶ θηλυστο-
λοῦντα, ὄθεν καὶ διοννύς παρ' αὐτοῖς ἢ γυναικεία καὶ θῆλος ἐσθής ἢ ἄλλο τι. (15)

Φαινεται δηλαδη ότι ο Διόνυσος ήταν, Θεέ μου συγχώρεσέ με, και λιγάκι τραβεστί.

Ο Διγενης είναι ο Γιάννης;

Πιθανον ο Διγενης να είναι ο Γιάννης των Δημοτικῶν Τραγουδιων και παροιμιῶν. Ο Γιάννης στη Δημοτικὴ Ποιηση πολεμάει με τὰ θεριά σκοτωνει δρακους ο πως και ο Διγενης > Διενης> διανης> ιανής> γιάννης

(Γιανιός =Γιάννης υποκ. Κρήτη , Γιανής Επων.)

Η γραφη του Γιαννης με 2 ν αν και τελειως αδικαιολογητη εχει καθιερωθει από πολύ παλαια.Μο νον ο Κορφατος εγραφε "Γιάνης Κορδάτος".

Παρ. φοβάται ο Γιαννης το Θεριο και το Θεριο το Γιάννη.
Λόγω του Διγενη το Γιάννης θεωρηθηκε και αυτό Ηρωικό
Ακομα δεν το είδαμε Γιαννη τον εβγάλαμε.
Μετά ο Γιάννης διεσύρθη όπως και ο αρχαιος [Διονύς](#)[-σος]
Πρβλ. 45 Γιάννηδες, ενός κοκκορου γνώση